

A bányhidai centrale és a főváros

Irta Földvári Béla dr.

fővárosi törvényhatósági bizottsági tag

Talbot, helyesebben Magyar Dunántuli Villamossági Rt. Ez a neve annak az elektromos centrálénak, amelyről az utóbbi években oly sok szó esett a parlamentben és a városházán. A Power and Traktion Finance Companyval még 1928. évben kötötte meg Hermann Miksa, az akkori kereskedelmiügyi miniszter azt a szerződést, amelynek értelmében az angol vállalat egymillió font árá gépeket és felszerelési cikkeket szállított.

A gépek vételára harminc év alatt évi 3,300.000 pengős amortizációs részletekben fizetendő.

A cél az akkori kedvezőbb gazdasági viszonyok között az volt, hogy a MÁV vonalait fokozatosan elektrifikálják és hogy a Dunántul községei és városai olcsó villanyáramhoz jussanak. Erről az elektromos üzletről mindenki tudta, hogy rossz üzlet, de senki sem tudta, hogy miért kótik meg? A Talbot-vállalkozásról a vállalat egyik belgiumi igazgatója maga is kijelentette, hogy a Talbot-gépek jók a Kelet számára, de tuldrágák a Nyugat részére.

A szerződés megkötésével egyidejűleg kísérletek történtek a kormány részéről, hogy a főváros a maga áramszükségletének egy részét a centrálétól szerezzé be. A fővárosi törvényhatósága és annak közegei sokáig ellenállottak a kormány követelésének, végül is, nem tudni mi okok hatása alatt, megállapodás jött létre a főváros és a MÁV között, amely kezelésben tartja a centrálét. A főváros hathónapi időtartamra kötelezte magát arra, hogy 4 pengőfyllér kilowattónkénti egységáron áramot vesz át a centrálétól a BSzKRT és az Elektromos Művek részére. Azóta ez a megállapodás ideiglenesen érvényben van.

Az áram átvételéhez a BSzKRT-nak külön telepet kellett építtetnie nagy beruházásokkal, ugyancsak az Elektromos Műveknek is. Az Elektromos Művek beruházása 2.2 millió pengőt tett ki, mely összeget a huszmillió pengős beruházási programm terhére folyósította a törvényhatóság.

Fűtött kazánok

A BSzKRT napi áramszükséglete 250.000 kilowatt, amelyből 215.000 kilowattot szállít a bányhidai telep, a többi a révészutcai telep szolgáltatja. Tekintettel arra, hogy a múltban a bányhidai telep működésében súlyos zavarok állottak be, amelyek következtében a főváros közlekedésében és áramszolgáltatásában is fennakadás történt, a főváros kénytelen a révészutcai telep kazánjait állandóan fűtött állapotban tartani, mint áramszolgáltatási tartalékot.

Mint látható tehát, az árambérlet a fővárosnak egyáltalán nem jó üzlet, mert hiszen a fővárosnak a maga villanyáramszolgáltatási telepei megváltak a centrálé előtt is, ezzel szemben még súlyosabb milliókat kellett beruháznia az áram átvételéhez céljából és költséggel járó biztonsági intézkedéseket kell foganatosítani avégből, hogy a reakényszerített áramszolgáltatásból fogyasztóit áramhasználati zavarok ne ériék.

A kormány elektrifikálási programja a mai gazdasági viszonyok között belátható időn belül megvalósíthatónak nem látszik, amiből következik a bányhidai centrálénak az államháztartás szempontjából való feleslegessége is. A kormány ennélfogva a fővárost igyekszik a Magyar Dunántuli Villamossági Rt. átvételére rábírní. A főváros tanácsa még 1932-ben elvileg hozzájárult a polgármesternek ahhoz az előterjesztéséhez, hogy a főváros a Magyar Dunántuli Villamossági Rt. bányhidai telepét és az áramszolgáltatáshoz tartozó berendezéseit 1933 január 1-től saját kezelésébe átvegye, a beruházásokba fektetett kölcsönök amortizációinak és kamatainak fizetése ellenében. A közeli napokban a MÁV és a főváros vezetősége közötti tárgyalások befejeződnek és a tárgyalás egész anyaga nyilvánosság elé kerül.

Csökken az áramszükséglet

Legnagyobb aggálllyal kell fogadnunk ezt a „megoldást”. Szokássá válik már az, hogy az állam a maga rossz és helytelen üzleteit a fővárossal likvidáltatja. Ezt láthatuak akkor, amikor a főváros kénytelen volt az Egyesült Fővárosi Takarékpénztár Rt. egész likvidációs tömegét átvenni csak azért, hogy az állam befektetései megtérüljenek. A főváros pénzügyi érdekei szempontjából már az árambérlet-szerződés is terhes volt, mert miként fentebb rámutattam, a főváros kénytelen volt nagy beruházásokat végezni.

Érthetetlen, miért kell a fővárosnak a bányhidai telep? Az elektromosság a romló gazdasági élet mellett rossz üzlet. A főváros 1932. évi zárszámadásából megállapíthatjuk, hogy az ipar, a kereskedelem és a magánháztartás elektromos szükséglete erősen csökken. Az Elektromos Művek árambevétele a költségvetésben előirányzott 43,869,218 pengő helyett csak 39,901,747.39 pengő volt, amita zárszámadásokat készítő főszámvevő a rossz gazdasági viszonyokra vezet vissza. A zár-

számadásban foglalt megállapítás szerint, míg egy háztartás 1930-ban 193 kilowatt áramot fogyasztott, 1932-ben már csak 137 kilowattot, tehát 8.7 százalékkal kevesebbet. Az ipari áramfogyasztásnál 2.4 százalék, műhelyek és raktárak fogyasztásánál 17 százalék a csökkenés az 1930. évhez viszonyítva. A főváros áramfogyasztása tehát az előző évekhez viszonyítva 28.1 százalékkal csökkent. E számok még szomorubb képet fognak mutatni 1933-ban. Nemcsak a fogyasztóképesség, de a fizetőképesség is csökken, ami abból tűnik ki, hogy áramfogyasztás fejében hátralék címén fogyasztóitól 3,098.911.55 pengőt igényel az Elektromos Művek.

Az üzemfejlesztés akkor megengedett, amedőn a szükséglet azt indokolja. Az ismertetett adatok józan megfontolás mellett mindenkit arra figyelmeztetnek, hogy az időpont sem az Elektromos Művek, sem a főváros számára terjeszkedésre és vállalkozásra nem alkalmas. De a főváros polgársága szempontjából sem látjuk e vétel indokolt voltát. Három év óta áll fenn a főváros és a bányhidai telep közötti áramszolgáltatási bérleti viszony és ez alatt az idő alatt sem a villanyáram fogyasztási ára nem csökkent, sem a villamosjegyek ára olcsóbb nem lett. E nagy beruházások elengedhetetlen következményeinek kellett volna lennie a villamosság olcsóbbodásának, — ami nem következett be.

Hangzatos formula

Nagyon biztató és hangzatos az a formula, hogy az amortizációs terhek átvállalása ellenében jut a főváros a centrálé tulajdonába. Ez csak huszonhét év múlva lesz, addig pedig minden évben 3.3 millióval kell a főváros költségét megterhelni a font mai árfolyama mellett, — de lehet ez több is. Ezekhez a te-

hertételekhez járulnak még az üzem fenntartásával járó anyagi és dologi kiadások.

A főváros költségvetési egyensúlya szempontjából nem tanácsos újabb kamatterhek vállalása. Az 1933. évi költségvetés szerint a főváros amortizációs kölcsönei után 22,255.302 pengőt, függő kölcsönei után kétmillió pengőt fizet kamatban és törlesztésben. Újabb terhek vállalása nem kívánatos, sőt mondhatjuk meg nem engedett, ha figyelembe vesszük a polgármester legutolsó jelentését, amely a főváros jövedelmeinek a gazdasági viszonyok következtében való újabb és további csökkenéséről számol be.

Lehet-e előnyös?

Mindazok számára, akik a főváros és az állam szerződéses viszonyait ismerik, az a megállapítás, hogy mindenkinek lehet jó üzlet a kincstárral szerződéses viszonyban állni, csak a fővárosnak nem — nyílt titok. A tapasztalat szerint az állam a fővárossal szemben szerződéses kötelezettségeinek betartása körül nem olyan kényes, mint a város egyes költségvetési tételeinek felülvizsgálatainál. Épp legutóbb a Boráros-téri hidépítés kapcsán láthattuk, hogy amíg a főváros a szerződéses kötelezettségének megfelelően 2.2 millió pengőt befizetett a hidalapba, a kincstár csak igen kis mértékben felelt meg kötelezettségének Betegápolási díj címén 17 millióval tartozott a kincstár a fővárosnak, amely összegről a főváros kénytelen volt lemondani. Épp az elektromos áramszolgáltatásból eredő hátralék címén a kincstár a fővárosnak állami színházak és hidak villanyvilágítási költségei fejében az 1932. évi zárszámadás adatai szerint 1,256.000 pengővel adósa.

E tények ismeretében kérdelem, lehet-e előnyös a főváros budgetje szempontjából az ügylet? Vajjon a vidék deficités községei, háztartásai be tudják-e majd szolgáltatni az áramfogyasztási díjakat a főváros pénztárába? Jogos és alapos az aggály, hogy a MÁV ugyancsak nem tudja majd betartani a fővárossal szemben vállalandó kötelezettségét. Mi védi meg akkor a fővárost ezek ellen a kockázatok ellen? A védekezésnek csak egy módja van: nem megkötni ezt az üzletet!